

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Mvndvs Et Mvndi Partes, Divinæ Bonitatis Ac Ivstitiæ
Præcones**

Stengel, Georg

Ingolstadt, 1645

Capvt XIII. An, & quo pacto Terra, Plantæ, Bestiæque, ante, & post peccatum Adami, subiectæ, vel mutatæ, hominique infestæ factæ sint?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52365)

Pfal. 8. 1. ipse primus homo quidquam vidit, quod non laudaret, & ad quod, non exclamaret: *Domine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in vniuersa terra?* Dominum vocauit, à quo ipse in terris, dominus factus est vniuersorum; nam quamdiu Deo seruiuit, cetera omnia illi quoque seruiunt. Postquam rebellis factus est, quid mirum, si ei etiam alia cœperunt rebellare?

CAPVT XIII.

An, &, quo pacto, Terra, Planta, Bestiæq;, ante, & post peccatum Adami, subiectæ, vel mutatae, hominib; infestæ factæ sint?

§. I.

Peccato terræ maledictio inducta.

**Pfal. 101,
15.**

Være merito aliquis possit, cur Propheta rex dicat: *Initio tu Domine, terram fundasti: & opera manuum tuarum sunt celi?* An non utrumque initio fundauit? cur id non dicit de vtroque? Nimirum cælum ita mansit, sicut fuit initio fundatum; terra autem mutauit faciem suam, aut mutasse videri potest; postquam Adam exul à Paradiso eliminatus, terram mutauit. *Initio, eum primus homo*

homo iustus adhuc esset, DEVS terram, pro illo, fundauerat omni benedictione plenam. Postquam præuaricatus est, causam DEO dedit, vt terra non maneret talis, qualis fuerat *initio fundata*. Quamobrem dixit ad eum Dominus: *Quia audisti vocem*

Gen. 3. 17.

uxoris tuæ, & comedisti de ligno, ex quo præceperã tibi, ne comederes, MALEDICTA TERRA, in opere tuo: in laboribus comedes ex ea, cunctis diebus vitæ tuæ, spinas & tribulos germinabit tibi, & comedes herbam terræ. In sudore vultus tui vesceris pane, donec reuertaris in terram, de qua sumptus es: quia puluis es, & in puluerẽ reuerteris. Hinc fundi nostri calamitas. *Hinc initio tu, Domine, terram*

Gen. 2. 6.

fundasti: terram irriguam, quia fons ascendebat è terra irrigans uniuersam superficiem terræ; terram floridam, terram omnis voluptatis feracem; verbo Paradisum: sed, post hoc initium, inobediens homo solum vertit & felicitatem, atq; ex loco voluptatis, fecit terram miseriam, latomiam laboris, ergastulum calamitatis. Illud initio tam pulchrum viridarium erat ab omnipotente Creatore ita homini concinnatum, vt quacunque oculos circumferret,

Iob. 10.

22.

Pl. 103. 25.

Quam magnificata sunt
I 3 opera

opera

- operata tua, Domine? omnia in sapientia fecisti:
 impleta est terra possessione tua. Glebæ bonæ
 Matth. 13. inimicus homo Zizania superseminavit. Ho-
 25. mo, cum in honore esset, non intellexit: compa-
 Pl. 43. 13. ratus est jumentis insipientibus, & similis fa-
 Gen. 3. 18. ctus est illis. Hinc illi dictum est: Et comedes
 herbam terræ, sicut & Nabuchodonosor le-
 Dan. 4. gumus accidisse; quem regijs dapibus assue-
 82. tum illâ sententiâ percussit: Fœnum, ut bos
 comedes. Hunc relinquunt, peccata effectû,
 hoc fructi, pro seruitute, à diabolo mor-
 Rom. 6. tales ferunt. Deniq; stipendia peccati mors,
 23.

§. II.

Paradisi in terram miseria mutatio, fabulâ expressa.

Ælianus
 lib. 3.
 cap. 18.

Tradit Theopompus, in colloquio, quod
 inter Midam Phrygem, & Silenum inter-
 cessit, à Sileno etiam hoc narratum fuisse;
 in Meropum finibus locum esse, & nomi-
 nari Anostum, (id est, sine reditu, seu unde
 non est reditus) similem voragini & hiati:
 neque verò tenebris, neq; lumine insignem; sed
 aërem impendere obscuro quodam rubore per-
 mixtum. In eo loco duos fluvios labi, alterum
 voluptatis, alterum tristitia: & ad utrumq;
 arbores sitas esse magnitudine platani magna.
 Quæ ad flumen tristitiæ sunt, eiusmodi natura

ac potestatis fructus producere: si quis ijs vescatur, cum tantum eycere lachrymarum, ut per uniuersa vitæ reliquum tempus, fletibus, luctibusq; diffuat, & sic vitam finiat. Alteras verò, quæ fluuio voluptatis agnascuntur, fructum contrarium ferre: qui enim hunc gustat, ab omnibus pristinis cupiditatibus abducitur; paulatimq; fit junior, atq; præcedentem ætatem, & iam transactam retrò agit ac resumit.

Hæc Chij fabula historicam protoplasti exprimit veritatem, ostenditque, quàm felici origine nati, in quantam peccato miseriam dejecti simus. Terra hæc, inter cælum & inferos, media, voragini similis est, neq; damnatorum tenebris horrida, neq; luce beatorum clara, sed alternis vicibus, nunc sole illustrata, nunc obscurata noctibus, mixtum quiddam de utroq; præ se fert. In hac terra, duo fluuij, seu gemini vitæ humanæ status fuere: in vno extitit *torrens voluptatis*; nec enim tam copiosis aquis fons de terra, in Paradiso, quàm multis gaudijs læta felicitas, quasi iuge conuiuium, in mentem Adami ascendit. Ad hunc gaudiorum fluuium, accreuit arbor vitæ, cuius fructu gustato, vigor, iuuentus, vita omnis homini refloruisset. Sed maluit no-

Prou. 31.
15.

ster parens ex illa arbore fructum gustare, quæ meritò dici potest, ad *flumen tristitia fuisse adfita*. Nam, postquam Adamus ad eius pomum dentes admouit, ita flere illico cœpit, ac si non pomum, sed allium aut cepas momordisset. Enimuerò hæc arbor coëgit eum tantum eycere lachrymarum, ut per uniuersa vite reliquum tempus fletibus, lacribusque diffleret, & sic vitam finiret.

§. III.

Quantum arbor scientia boni & mali nocuerit homini? & unde sic dicta sit?

Cui igitur attribuenda est exilij nostri causa? Numini, an homini? Innocenti sapientissimus architectus condidit Paradisum; reo decreuit exilium. *Homo, cum honore esset, non intellexit; comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.* De honore dejectus est, postquam de virtute cecidit; & illico corporis morti addictus, ubi gratiam, quæ est animæ vita, extinxit. Fatalis illa arbor, ex communi Theologorum sententia, idcirco *arbor scientia boni & mali* est nuncupata, quia primi parentes nostri, per comestionem vetiti illius fructus, experimento didicerunt bonum, quo prius fruebantur, malâq; subsecuta, quæ,
ob

Psal. 48.
23.

ob inobedientiam, illis sunt immissa. Hic enim mos est S. Scripturæ, vt res ab euentu appellet. Nam & locus ille, in quo Abraham puteum foderat, pro quo, Abimelech Domino terræ illius, septem agnos dedit, dictus est *Bersabea*, id est, *fons septem*, scilicet agnarū; seu *fons*, vel *puteus iuramenti*, quia ibi vterque iuramento pactum firmavit. Et pars illa deserti *Pharan*, dicta est, *sepulchra cōcupiscentiæ*, quia ibidē interfecti sepultiq; sunt, qui carnes intemperanter cōcupuerunt. Alij, quia arborem illam, *scientia boni & mali*, sic, ante lapsum hominis, bis appellavit DEVS, censent, eam sic dictam ab eo, quod futurū præviderat, qui præuidet omnia; nisi, vt sæpe quoque alibi, id, per anticipationem à Moysè relatum; aut arbor à deceptione nomen accepit, qua serpens v. fus dixit: *Eritis sicut Dij, scientes bonum, & malum*. Quæ ipsa deceptio satis magna miseria fuit. Siquidem non solum Adamus egressu vitam suauem, quam in celo, beati agitant, non est consecutus; verum etiam, statim, re ipsa, post præuaricationem, ærumnosam illam experimentalem boni & mali scientiam acquisiuit, quam habēt, quicunque, bono amisso, in mala inciderunt. Ita-

Gen. 28
30.

Num. 11.
34.

Gen. 2.
v. 9. & 17.

346 *terrenarum, per peccatum, mutatio.*

que inde calamitosi esse cœperunt homines, vnde, *sicut Dij*, esse voluerunt. Hic, ex vitio fructu, fructus natus est. Ex vno malo, omne nobis malum germinauit. Digni sunt exilio, qui patriam contempserunt. Merito in agrum, & ad stiuam mittitur, qui in horto Dominum non colit.

§. I V.

Esis mortifero, homo sibi ipse mortis causa fuit.

Igitur, si mala putatur mors, malum id
Sapi. 1. 13. DEO non est imputandum. *Quoniam Deus mortem non fecit. Impij autem manibus &*
Rom 5. 12. *verbis accersuerunt illam. Propterea, sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransijt, in quo omnes peccauerunt; ita homini, non hominis Conditori, causa mortis est ascribenda. Potuisset Adamus & posterius eius, in terra, diu felix viuere, & eo modo, quo exoptat Apostolus dicens: Nolumus expoliari, sed superuestiri, de terrestri ad caelestem Paradisum, sine vlllo interitu, aut corporis expoliatione, transire: sed, relicto vitæ ligno, de mortifera arbore comedit. Habet ergo, quod voluit; quia magis ei sapuit culina diaboli*

2. Cor. cap. 5. 4.

diaboli, quàm epulum DEI. Itaque arbo-
rem vitæ amisit, quando ad illud lignum,
curiosas manus extendit, quod serpens ve-
nenauit. Aiunt, non procul à Malaca ar-
borem nasci, cuius radices cum multa
sint, in varias dispersæ partes, diuersos effe-
ctus sortiuntur. Quæ enim ad orientem
spectant, antidotum præbent aduersus ve-
nenum quodlibet, febrésque pellunt; ali-
ásque ægritudines: at quæ vergunt ad oc-
casum, ipsissimum venenum propinant.
Tales arbores vitæ, & mortis mundi Opi-
fex posuit in Paradiso. Cur homo, Orien-
te neglecto, vertit se ad Occidentem? Si
sudet ad aratrum; habet, quod elegit. Si
terram labore subigit; habet, quod elegit.
Si vescitur pane duro; habet, quod elegit.
Si spinas sentit; habet, quod elegit. Si mor-
tem timet; habet, quod elegit; cur viuere
recusauit? Eligit enim pœnam, quisquis
cum electione ruit in culpam.

§. V.

An spina fuerint, ante hominis peccatum?

Itaque iustus DEVS, qui terram in vsus
& delicias hominis condiderat; eandem il-
li reo in pœnam conuertit. *Quia audisti vo-*
cem vxoris tue, ait, & comedisti de ligno, ex
quo

Histor.
Si. p. 4. 17.

Gen. 3.

quo praeceperans tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea, cunctis diebus vitae tuae. Spinas & tribulos germinabit tibi. Vbi sensus non est, primum, post delictum Adæ, spinas & tribulos, & lolium, & aconita, & alias plantas venenatas, in pœnam scilicet præuaricatoris, crescere cœpisse, rosasq; ab initio, sine aculeis, enatas. Si enim serpentes, in Paradiso fuerunt, & animalia virulenta, cur nõ & rubi, & spini, & rosæ hamis septæ extitissent? Non mutauit peccatum primi parētis, naturales hominum proprietates; cur mutasset proprietates rosarum, aliarumque plantarum? Et pertinebant vtique omnes herbarum, arborumq; species ad perfectionem vniuersi. Quo pacto igitur ait summa Veritas: *Spinas & tribulos germinabit tibi terra?* Nimirum, sicut antè, quàm homines ceterasque animantes conderet Deus, plantas bonas procurauit, vt hominibus ceterisq; animantibus paulò post extituris essent in cibum; ita quoque prospiciens hominis delictum, in futuram peccati illius pœnam, rosam cum spinis, tribulosque, & noxias herbas, ac virulentas bestias produxit; quæ omnia homo, si nõ peccasset,

casset, liquidò dignoscere, &, ob dominij, scientiæ, prudentiæ, diuinæque protectionis plenitudinem, aliásq; causas, sine vllò incommodo, deuitare potuisset: post lapsum autem hæc illi in pœnam facta sunt, quia incautiùs vitauit, & sæpius permissus est in ea præcipiti cæcitate incurrere.

§. VI.

Ab homine, hominis malum ortum.

Itaque, qui terræ miserias accusatis: *Audite verbum Domini, quia iudicium Domino cum habitatoribus terræ: non est enim veritas, & non est misericordia, & non est scientia Dei in terra. Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inuenerunt, & sanguis sanguinem tetigit. Propter hoc lugebit terra, & infirmabitur omnis, qui habitat in ea, in bestia agri, & in volucre cali.* *Amos, 4.*
Nemo nescit culpam esse pœna peiorem: cum peccatum sit verè & vnde quaque, aut, vt loquuntur, absolutè malum; pœna autem secundùm quid duntaxat, & ei, qui eam sustinet; in se autè iustitiæ opus; quod alijs est in exemplū virtutis. Igitur imeritò Deum accusatis, si terrā finit esse spinosam, quam vos ipsi sceleribus repletis, veris, magnis, detestandis malis. *Quæ seminauerit ho-* *Gal. 6. 8,*

mo. hac & metet. Hanc messem si Adam voluisset vitare, semetem omittere debuisset.

§. VII.

Hominem, etiam post peccatum, plantis bestijsq; esse superiorem.

Plin. li. 8. nat. hist. cap. 23. Quamquam neque herbae illae ipsae, aut bestiae multis noxiae, adeo noxiae sunt, ut utilitate sua careant. Recte ille dixit: *Non est fateri, rerum natura largius mala, an remedia genuerit.* Quippe cum, ut viperam morsus viperam cinere curatur, ita ex ipsis venenis optime medicinae conficiantur; & nosci etiam, non, ac vitari, ac ipsae quoque bestiae domari, magna ex parte, vel occidi possint, quae possunt nocere. Neque enim initio tantum,

Gen. 1. 26. atque ante peccatum, Deus dixit: *Faciemus hominem ad imaginem & similitudinem nostram: & praesit piscibus maris, & volatilibus caeli, & bestiis, universaeque terrae, omniaque reptilia quod movetur in terra:* sed etiam post peccatum, imo post diluivium, dixit Deus Noe,

Gen. 9. 2. & filijs eius: *terror vester, ac tremor, sit super cuncta animantia terrae, & super omnes volucres caeli, cum universis, quae moventur super terram.* Multa sane sunt animalia hominibus fortiora, atque ea propter metuenda; nulla tamen prudentiora; qua de causa

caussa omnia hominem timent, cuius ingenio & industria vincuntur. Gymnetæ Æthiopiæ populi, teste Diodoro, regionem incolentes asperam, super arbores, ferarum timore, dormiunt: sub auroram, ad aquarum decursus armati prodeunt, se abscondunt, inter arborum frondes. Sub æstū verò solis agrestes boues pardalésque, ac varia ferarum genera, cum caloris, tum sitis causa, ad aquas confluunt: quas aqua iam grauatas ex arboribus descendentes occidunt, perq; cœtus diuisas edunt. Impuberes pueros exercēt ad certum signum jacere, solis cibos præbentes ijs, qui signum tetigere. Ideò jaculatores optimi euadunt, urgente fame. Æthiopes isti timore testantur, feras nocere, industria ostendunt vitari vincique posse. Initio quidem bestia hominibus, nocere non potuissent; quia quam diu Adam DEO seruiuit, etiam illi bestia perfectissimè subjecta seruiert: *idem est dicere, ait Glossa interlinearis, præsit piscibus maris &c: ac si diceret, Dominus sit omnium inferiorum*: postea tamen, sicut ille DEO, ita illi bestia rebellant. Habuit ergo, quod timeret, cum id peccato meruit. Ratio tamē illi relicta est, vt caueret.

Ex

Diodor:
li. 4. c. 3.
de reb.
antiq.

Glossain-
terlin.

Gen. 1. 26.

Ex quo fundamento duplex quæstio soluitur, cur nempe Eua non horruerit, cum serpente colloqui? & quamobrem, etiam post peccatum, homo dicatur Dominus bestiarum?

§. XIII.

Homini in bestias dominium apparet, ex Eua serpentem non horrente.

Ad primam quæstionem quod attinet;
1. Constat Euam à serpente seductam. 2. Constat, non seductam à naturali serpente; qui quia ratione, & sermocinandi facultate est destitutus, cum Eua naturaliter colloqui, & de imposito præcepto disputare non potuit. 3. Constat, Euam à diabolo propriè ac principaliter deceptam.

Sap. 2. 23. *Quoniam Deus creauit hominem inextinguibilem, seu quodammodo immortalem, & ad imaginem similitudinis sue fecit illum. Inuidia autem diaboli mors introiit in orbem terrarum.* Et, vt Christus Seruator ait: *ille erat homicida ab initio; quia primos homines ad peccatum, & per peccatum ad mortem induxit, mortiq; obnoxios fecit.* 4. Constat diabolum, per os serpentis, eo modo, locutum fuisse, quo solet aliàs, per energumenos verba humana formare, ac loqui

loqui linguis, quas ipsi etiã arreptitij nunquam intellexerunt; aut quo pacto bonus angelus, per asinam, Balaam malè euntem Num, 22. castigauit. His ita se habētibus, posset me- 30. ritò quispiã scripturæ imperitus quærere. Cur serpente omni callidior cacodæmon, illis exuuijs, aut induuijs vsus sit? Ineptè enim laruam formidabilem inducit, qui vult blandiri; neque terrere debet auceps aues, quas vult fallere. Cùm igitur serpentis aspectus sit horribilis, incallidè posset videri fecisse insidiator ille, quando, in serpente, Euam compellauit. Sed profectò incallidè non fecit, cùm illi cognitissimum esset, ita tunc animal omne hominis esse in potestate, vt nullum Euæ nocere, nullum ei horrorem, aut timorem iniicere posset.

§. IX.

*Serpentis cum Eua collocti forma
& pulchritudo.*

Sunt qui existiment, serpentem maximè opportunum fuisse ad Euam deliniendam, ac iucundissimè deuinciendam, cùm astutissimus humani generis hostis vtiq; non deformem aliquem, sed vnū de venustioribus delegerit, quem Scytalem vocant, de quo

Z Solinus

Solin.
cap. 29.

Philip.
Melanch-
thon. in
explicat.
Euāg. die
pascatis.
cap. I.

Solinus tradit, quòd tanta præfulgeat tergi
varietate, ut notarum gratia, videntes retar-
det, & quoniam reptando pigrior est, quos asse-
qui nequit, miraculo sui capiat stupentes. Ho-
die adhuc in Asia circumferuntur serpentes,
in quibus habitat diabolus, ait diaboli quidā
apostolus. Bonum est, adolescentes hoc scire.
Sunt quidam præstigiatores, in Asia, qui cir-
cumeunt per totas insulas, & gestant serpen-
tes, quibus saltantibus, putant purgari domos;
sic, ut nulli serpentes intrent, aut inficiant eas
ades (audiui ista à bonis & honestis viris, qui
viderunt) ita autem agere solent. Gestant ser-
pentes in vase cupreo, unum atq; alterum: &
cùm veniunt in domum, aperiunt vas, & in-
cipiunt ludere tympanis, tūc paulatim assurgit
serpens, & aperit rictum oris, ex quo, post
incantationem, prædit caput facie virginea pul-
cherrima. Est imaguncula similis capiti virgi-
nis. Tandem iterata incantatione sensim retra-
hit serpens, & abdit caput in os. Ipse verò ser-
pens fit læquidus, & quasi exanimatus recidit,
quia diabolus cruciat eum. Hæc non sunt fa-
bulosa. Et sic diabolus transformavit se in ser-
pentem, quando decepit Euam & Adam. Pro-
nā utique illecebrā, si non fabulosa, & cui
subscribunt quidam pictorum penicilli,

§. X.

S. X.

Cur Deus permiserit Euan tantum à diabolo,
specie serpentis, tentari?

Quanquam & illud, cum D. Augustino
dici possit: *Non esse putandum, quòd diabolus
serpentem, per quem tentaret, elegerit; sed
cum decipere cuperet, non nisi, per illud animal
potuisse, per quod posse à Deo permissus est. No-
cendi enim cupiditas inest cuiq; à se; sed pote-
stas à solo Deo est.* Quod si quis scire velit,
cur DEVS non permiserit dæmoni, in leo-
nis, aut draconis, aut alterius immanioris
bestiæ larua hominem aggredi? respondent
sacri interpretes, ipsum dæmonem fuisse,
quavis bestia immaniolem ac fortiolem,
quia *non est super terram potestas, qua com-
paretur ei, qui factus est, ut nullum timeret;*
sed noluisse diuinam prouidentiam, vt ho-
mini, in statu innocentia, vis inferretur.
Vsq; adeò cum vndique muniuit, vt, nisi
liberè vellet, non posset superari, aut ca-
pere detrimentum. Itaque, quem viribus
non potuit vincere, fraude cepit Orcus. Ad
fraudem autem aptissima erat callidissima
bestiarum; ex cuius proinde intuitu solo
moneri potuit Eua, vt à fraude sibi ca-
ueret. Non cauit misera: digna igitur facta

S. Augu-
stin. li. 11.
de Ge-
nes. ad
lit. cap. 3.

Iob. c. 1.

est, quæ postea formidaret anguem, cui prius dominabatur. Quam poenam Deus ipse expressit, cum diceret: *Inimicitias ponam inter te, & mulierem; & sementuum, & semen illius: ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius.* Quæ non dicuntur, quasi, ante peccatum, serpens virus nõ habuisset homini inimicum, cui id naturale erat; sicut & super pectus reptare, & terram comedere: sed quia hæc ante maledictionem, non faciebant serpentem homini abominabilem. Siquidem, ex speciali Dei providentia, in statu innocentia, virulenta homini nocere non potuerunt. Quod cum sciret Eua, serpentem non est auersata, sed cum eo familiariter conuersata. Post inobedientiam, & quæ ex ea profluxit, maledictionem, coepit serpens posse hominem veneno inficere; eaque de causa coepit ei esse execrabilis, de malignitate & pernicie; contemptibilis de vilitate, vt, qui humi reptaret, & terra vesceretur: quæ villius maledictionis, apud homines, probro esse coeperunt; prius, ei, ex natura, sine nota, conueniebant.

§. XI.

Ius homini in bestias & dominium, post peccatum, ita quidem mansisse, ut tamen non manserit eadem securitas.

Hæc cum ita sint, fuerintque, ante Adami lapsum, rectè tamen, etiam post eius peccatum, homo, quantumvis nonnullas bestias meruens, & exosas habens, dicitur esse dominus bestiarum. Neque dum enim jus, & amplissimam in eas potestatem amisit, tamen si amisit securitatem. Ius enim hoc illi, ob naturæ rationalis excellentiam, & imaginem Dei, est naturaliter datum. Quia igitur peccatum naturam non destruit, consequens est, hominem bona naturalia, ob peccatum, non amisisse. Atque hæc potestas denuo homini à Deo fuit confirmata illis verbis: *Terror vester, ac* Gen. 9. 2. *tremor sit super cuncta animalia terra & c. Omnes pisces maris manui vestre traditi sunt; & omne, quod mouetur & vivit, erit vobis in cibum, quasi olera virentia tradidi vobis omnia.* Hinc licitum est, venari, aucupari, piscari, capere, occidere animantes, carnis earum in cibum, pellibus in amictum, dentibus & cornibus in instrumentum uti. Queri justè non possemus, si omni hoc dominio,

Iac. 3. 7.

minio, per peccatum, excidiffemus. Nunc adeò dominium istud nobis est relictum, ut S. Iacobus dicat: *Omnis natura bestiarum, volucrum, & serpentium, & ceterorum domantur, & domita sunt à natura humana.* Quod antè, quàm ostendamus, verissimè esse, fatendum est, discrimen inter perfectum illud dominium, quo gaudebat in statu innocentiae Adamus; & quod, post admissum à primo parente delictum, in hominibus remansit, quo ad usum, valde imminutum ac limitatum. Siquidem Adam, in priore illo statu, non solum circumspiciùs cauere potuit, intellectu nondum obsecurato, & peculiari protectione diuinamunitus; sed etiam ex parte animalium longè pleniorè habuit potestatis usum atque executionem, & obedientiam: vel quia, ut nonnulli arbitrantur, Angelico ministerio prouisum fuit, ut bruta animalia, suapte natura, imperio voluntatiq; humanæ, ad amissim, obtemperarent: vel quoniam tunc homo multò exactiùs nouerat proprietates, naturalésque animalium inclinationes; quas qui nouit, faciliùs utique domat, subijcit, flectitque, & sibi obsequentia reddit; ut experientia vel

hodie

hodie demonstrat. Sunt enim variæ artes
industriæque, quibus animantes cicuran-
tur; quarum qui plures callet, plures be-
stias māsuefacit. Hos animalium effectus,
atque inclinationes, haud ita posteri Adæ,
perspectas habent, vt ipse: neque nunc An-
geli bestias, vt prius, solent ad nutum fa-
cere obsequētes. Vt hoc fieret, homo caus-
sam dedit, & exemplum. Si voluisset sibi
parere bestias, DEO debuisset ipse obedire.
Rebellionem sibi peperit rebellando. Hoc
judicium Domino, cum habitatoribus terra. Amos. 4. 2.
Præuaricati sunt. *Propter hoc lugebit terra,*
& infirmabitur omnis, qui habitat in ea, in
bestia agri, & in volucre cali.

C A P V T X I V.

*Quantum homini, etiam post peccatum
Adami, in omnis generis bestias,
dominium, quantaq; pote-
stas relicta sit?*

§. I.

*Sanctis quibusdam contra serpentes, dracones,
& leones potestas diuinitus data.*

VT autem non lateret nos, quid
peccato amissum sit, aut quàm
clementem iudicem habeamus,
Z 4 domi-